

Protokoll fört vid besök hos Kriminalvården, häktet Karlstad, den 27–28 oktober 2011

Inledning

På uppdrag av chefsjustitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt besökte enhetschefen Sven-Åke Jansson, tillsammans med biträdande enhetschefen Gunilla Bergerén, områdesansvariga föredraganden Moa Skerfving samt föredragandena Elisabeth Sjöblom, Lars Olsson och Magnus Wickman, den 27–28 oktober 2011 Kriminalvården, häktet Karlstad.

Parallellt med besöket genomfördes ett besök hos polisen i Karlstad (dnr 5034-2011).

Bakgrund

Justitieombudsmännen har enligt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen) tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet för att tillse att dessa följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JO:s tillsyn omfattar bl.a. Kriminalvården. Ombudsmännen ska särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras i den offentliga verksamheten.

Av 5 a § i JO-instruktionen framgår att justitieombudsmännen därutöver fullgör de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Syftet med det fakultativa protokollet är att upprätta ett system för regelbundna besök som genomförs av oberoende internationella och nationella organ på platser där personer hålls frihetsberövade för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Besökens genomförande

Besöken inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av personal från Kriminalvården och polismyndigheten. Från Kriminalvården deltog kriminalvårdschefen Roger Andersson, kriminalvårdsinspektören Albert Langenbach och vakthavande befälet Mikael Nilsson.

Därefter förevisades arresten och häktet vid en rundvandring. JO:s medarbetare höll därefter ett antal samtal med intagna och personal. Den 28 oktober genomfördes ytterligare samtal med intagna och personal och vissa akter granskades.

Besöken avslutades med en sammanfattande genomgång av gjorda iakttagelser och vad som framkommit vid samtalen med intagna och personal. Vid genomgången närvarade från häktet Roger Andersson och Albert Langenbach, från Kriminalvårdens huvudkontor Lena Jensen och från Kriminalvårdens region Mitt Camilla Almgren.

Iakttagelser m.m. vid besöket

Organisation m.m.

Från Kriminalvårdens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Häktet i Karlstad har totalt 73 platser fördelade på tre avdelningar. Årligen blir ca 700 personer inskrivna vid häktet varav ungefär tio procent är från andra regioner, främst från region Väst. – Restriktionsavdelningen (R) har 23 platser samt tre transportceller för särskilt omvårdnadskrävande intagna med behov av extra tillsyn. Gemensamhets- och restriktionsavdelningen (G/R) har 20 platser avsedda för intagna med restriktioner och för intagna som inte vill eller kan vara på gemensamhetsavdelningen, bl.a. personer misstänkta för sexualbrott. På G/R-avdelningen finns möjlighet till gemensamhet vid måltider, fysisk träning och promenad. Till skillnad från vad som gäller vid placering på gemensamhetsavdelning får man inte delta i verksamhet i programlokalen eller vistas i korridorerna. Häktet försöker att inte placera unga intagna, som tidigare inte varit häktade, tillsammans med intagna som är mer kriminellt belastade. Det är därför inte aktuellt att placera dem på gemensamhetsavdelningen. – Intagna kvinnor placeras alltid på G/R-avdelningen. Eventuell samsittning (dvs. vistelse tillsammans med någon medintagen i bostadsrummet under dagtid) sker alltid med andra kvinnor, men det är möjligt för olikkönade sammanboende par att samsitta. Gemensamhetsavdelningen (G) med 30 platser är avsedd för intagna som kan vistas i gemensamhet med andra. På G-avdelningen äter de intagna alla måltider tillsammans i köket, de vistas tillsammans på den gemensamma rastgården, de vistas i programlokalen antingen för- eller eftermiddag, de tränar tillsammans och de vistas tillsammans i korridorer och andra gemensamma utrymmen på avdelningen. De är inlåsta mellan kl. 12 och 13 men är annars i gemensamhet från kl. 8 till ca 17.30. – För intagna som kräver särskilda insatser finns två observationsrum varav ett för bältesläggning. På häktet finns också en förhandlingssal. – Det pågår ett aktivt arbete för att möjliggöra samsittning. När häktet anser att det finns skäl att bryta en intagens isolering, ställs

fråga om samsittning till berörd åklagare. – Vid häktet tjänstgör dagtid 21 kriminalvårdare, nattetid tre vårdare samt en vilande i tjänst. Alla vårdare bär överfallslarm. Många bär också batong, och ett antal bär även OC-spray.

Bostadsrum och gemensamma utrymmen

Vid inskrivningen finns det möjlighet att byta om till häkteskläder och duscha. De flesta intagna väljer att använda häkteskläder då risk finns att man ”sticker ut” om man bär egna kläder.

Bostadsrummen är utrustade med träbrits, bokhylla, papperskorg, en väggfast pall, TV, spegel och toalett utan dörr. Dusch finns i korridoren. Det finns även två handikappanpassade bostadsrum. Frukt erbjuds kvällstid och vid dessa tillfällen finns även möjlighet för personalen att prata med de intagna.

På dörren till varje bostadsrum finns information om dagliga rutiner, sjukvård, medicin, kontaktman, rökning, sysselsättning m.m. Under rubriken gemensamhetsavdelning finns angivet att individuella kontrakt upprättas för vistelse på gemensamhetsavdelningen. Under rubriken samsittning anges att intagna som inte har restriktioner kan ansöka om samsittning med en annan intagen.

Rastgårdar och rökutrymmen

Alla intagna erbjuds en timmes daglig utomhusvistelse. Det finns tio rastgårdar på taket för intagna med restriktioner och en stor gemensam rastgård för övriga.

Den gemensamma rastgården har en volleybollplan och bordtennisbord. Regnskydd finns, jackor och ytterskor lånas ut vid behov. Rökning är tillåtet under vistelse i rastgård. I restriktionsrastgårdarna får endast en intagen i taget vistas.

Sysselsättning och aktiviteter samt kontakter med omvärlden

I motionsrummen är träningen konditionsinriktad och lösa föremål som handlar och skivstänger undviks. Lokalerna är kameraövervakade och högst fyra intagna får vistas samtidigt i motionsrummet. Vidare anordnas gruppverksamhet, t.ex. matlagning, för de intagna på gemensamhetsavdelningen. En datasal, bibliotek och bastu finns att tillgå. Tidningar samt månadsmagasin finns att låna.

Intagna kan även arbeta vid tvättavdelningen eller med att vika kort.

Besök anordnas från bl.a. organisationerna Bryggan, KRIS och Röda Korset. Det finns även möjlighet att träffa en diakon från svenska kyrkan och en pastor från missionskyrkan samt en rabbin eller imam. Häktet försöker se till att kontakten med barn kan upprätthållas. Det finns tre rum för anhörig- och advokatbesök. Ett av rummen kallas ”kyrkan” och används vid bl.a. religiösa högtider. Häktet tar hänsyn till ramadan och mat läggs undan och värms till de intagna som vill äta efter solnedgången.

Både intagna och personal framhöll att merparten av personalen var bra men att det finns några undantag. Det handlar främst om nonchalans när intagna påkallar

uppmärksamhet genom signalanordningen och bristande engagemang, men även rasistiska yttringar uppgavs ha förekommit. Vidare framfördes att polisen inte hade haft tid att närvara vid bevakade telefonsamtal och att beslut gällande telefontillstånd kunde dröja.

Hälso- och sjukvård

Häktet har tillgång två konsultläkare; en allmänläkare som tjänstgör fyra timmar i veckan och en psykiatriker som tjänstgör en dag varannan vecka. Vidare finns det två sjuksköterskor varav en på deltid. Sjuksköterskorna tjänstgör dagtid måndag till fredag. Sjuksköterska träffar alla nyintagna. En intagen kan därutöver skriftligen begära att få träffa sjuksköterska. Det är sjuksköterskan som avgör vem som ska få träffa läkare. Behov av sjukvård antecknas i patientjournalen och den intagne kan oftast få svar samma dag eller senare under veckan på sin framställan.

Sjuksköterskan håller även ankomstsamtal vid arresten med personer som sannolikt kommer att bli häktade. Samtalet rör frågor om pågående vård, allergier, psykosocial situation och önskemål om läkarkontakt. Den intagne erbjuds vaccinering och provtagning för hepatit och hiv. Det krävs samtycke av den intagne för att sjuksköterskan ska kunna kontakta vårdcentral, inhämta journaler eller tala med polisen, arrest- eller häktespersonalen om den intagnes medicinska tillstånd och behov. Om samtycke lämnas överlämnar sjuksköterskan en omvårdnadsrapport till häktespersonalen. När en medicinsk bedömning gjorts i arresten dokumenteras detta i patientjournalssystemet, PMO, och notering görs att mötet ägt rum i arresten.

Vid samtal med personal framfördes att det vore önskvärt att polisen medtar intagna personers mediciner i samband med gripandet eller när någon hämtas till förhör. Flera intagna framförde att det tagit för lång tid innan man fick träffa läkare och att behov fanns av sjuksköterska även under helger. Vidare framfördes att det dröjt för länge innan vissa hygienprodukter som hudkräm tilldelats och att det är för långa väntetider på tandläkar- eller optikerbesök.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som hade framkommit vid besöket.

Från häktets sida anfördes bl.a. följande. Häktets vision är att minska tiden i ensamhet och att samsittning ska vara möjlig även för personer med restriktioner, efter beslut av åklagare. Samsittning är svårare för kvinnor då merparten av de intagna är män och kvinnor inte tillåts att samsitta med män. Det finns skäl att se över de informationsblad som finns anslagna i bostadsrummen och nyansera skrivningarna rörande bland annat denna fråga. – Viss provotid tillämpas innan intagna placeras på gemensamhetsavdelningen. Den huvudsakliga anledningen till provotiden är att man vill få kännedom om den intagnes psykiska tillstånd, men det är även en säkerhetsåtgärd. Under provotiden kan den intagne få delta i måltider på avdelningen m.m. för att personalen ska kunna bedöma om den intagne kan vara i full gemensamhet. Om en intagen efter denna provotid inte bedöms kunna medges gemensamhet meddelas ett beslut om detta. Målskamrater separeras inledningsvis

och placeras på olika avdelningar. Om en intagen begär att bli placerad i gemensamhet, men nekas detta, meddelas ett beslut. I övriga fall meddelas inte något beslut. Vid placering på gemensamhetsavdelningen upprättas ett kontrakt med den intagne om förhållningsregler m.m. Problem finns med att fylla ut platserna på gemensamhetsavdelningen medan platsbrist råder på restriktionsavdelningen.

Camilla Almgren anförde att enligt hennes uppfattning bör en intagen som inte kan placeras med andra intagna få ett beslut om detta oavsett om han/hon begär det eller inte.

Jag har tagit del av protokollet, som inte föranleder några åtgärder från min sida.

Cecilia Nordenfelt